

POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE
BETER SAMEN LEVEN
SPP INTÉGRATION SOCIALE
MIEUX VIVRE ENSEMBLE

leuven

Mini-gids

Hoe de participatie aan GAS bemiddeling versterken in dossiers voor overtredingen door jongeren ten aanzien van politie en voor overtredingen inzake lachgasgebruik?

Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC)
Operationele Directie Criminologie (DO)

Onderzoekers: Floris Liekens
Elodie Schils

Promotoren: Alexia Jonckheere
Dieter Burssens

In samenwerking met:

Antwerpen:

Celenia Torres Aguilera
Dorien Heyns

Jette (Politiezone Brussel-West):

Mayra Lopez Diaz
Pauline Wallemacq

Leuven:

Sofie Toremans
Mirte Put

Colofon

Hoofdredactie

Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie

Lay-out

POD MI

Verantwoordelijke Uitgever

Alexandre Lesiw, Voorzitter POD Maatschappelijke Integratie

Partners die meewerkten aan deze publicatie

Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie

Vilvoordsesteenweg 100

1120 Brussel

Auteursrecht

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de POD Maatschappelijke Integratie.

Uitsluiting aansprakelijkheid

De POD Maatschappelijke Integratie sluit iedere aansprakelijkheid voor schade als gevolg van druk- en zetfouten uit.

Inhoudstafel

Inleiding	4
1 GAS bemiddeling	5
1.1 Het eerste contact: de uitnodigingsbrief.....	5
1.2 Het voorbereidend gesprek.....	5
1.3 Het bemiddelingsgesprek.....	7
1.4 De bemiddelingsovereenkomst en opvolging	8
2 GAS bemiddeling voor overtredingen ten aanzien van de politie	9
2.1 De politie als slachtoffer: in welke vorm?	9
2.2 Tegenover de politie: de overtreder	10
3 GAS bemiddeling voor overtredingen inzake lachgas	11
3.1 Wie is het slachtoffer?.....	11
3.2 Een externe partner: de drughulpverlening.....	11

Inleiding

Deze mini-gids is het resultaat van de vruchtbare samenwerking tussen de GAS bemiddelingsdiensten van Antwerpen, Jette (Politiezone Brussel-West), Leuven en het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC).

Het is een samenvatting en selectie van een gids die is ontwikkeld op basis van ervaringen met een pilootproject rond GAS bemiddeling, in opdracht van de Programmatorische Federale Overheidsdienst Maatschappelijk Integratie (POD MI).

Deze mini-gids buigt zich over twee thema's: GAS bemiddeling voor overtredingen inzake lachgasbezit en -gebruik en voor overtredingen ten aanzien van de politie. Onder het laatste verstaan we overtredingen waaronder belemmering van de rechtsgang, obstructie en beledigingen aan het adres van de politie. De volledige gids is eenvoudig te verkrijgen via <https://www.mi-is.be/fr>. De mini-gids is geschreven voor en door GAS bemiddelaars betrokken in dit project en het NICC.

Wie meer informatie zoekt, kan terecht in de volledige gids. In deze mini-gids wordt daar veelvuldig naar verwezen. Dat gebeurt met het boekicoontje (📖) en de vermelding van het pagina-nummer. We wensen je veel leesplezier en inspiratie om zelf aan de slag te gaan.

Brussel, 26 januari 2023

De onderzoekers van het NICC, in samenwerking met de bemiddelingsdiensten van Antwerpen, Jette (Politiezone Brussel-West) en Leuven.

1 GAS bemiddeling

1.1 Het eerste contact: de uitnodigingsbrief

Het eerste contact tussen de GAS bemiddelingsdienst en betrokken partijen verloopt via de uitnodigingsbrief. Waar letten we op bij het opmaken van de brief?

- **Is de brief leesbaar ?**

In welke taal wordt de brief verspreid? Als het PV melding maakt van een anderstalige overtreder of slachtoffer, voeg dan een vertaling bij de uitnodiging toe.

8-11

- **Is de brief verstaanbaar ?**

Verstaanbaarheid gaat over het feit dat iedereen, ook laaggeletterde mensen en mensen uit kwetsbare groepen, de inhoud van de brief begrijpen. Stel jezelf de vraag of de brief toegankelijk is geschreven. De stelregel: hoe eenvoudiger, hoe beter. Er bestaan gespecialiseerde organisaties die ondersteuning bieden bij het toegankelijk maken van communicatie.

- **Non-respons = geen bemiddeling?**

Indien er geen respons komt op de eerste brief is het aangeraden om een herinneringsbrief te sturen. Aanklampend werken resulteert in een hogere responsgraad.

Voorzie een laagdrempelige brochure of folder bij de uitnodigingsbrief. Die legt de GAS procedure op een eenvoudige manier uit. Illustraties helpen hierbij.

1.2 Het voorbereidend gesprek

De bemiddelaar kan overtreder en slachtoffer afzonderlijk uitnodigen voor een voorbereidend gesprek. Het doel is om beide partijen zo goed mogelijk voor te bereiden op het eigenlijke bemiddelingsgesprek. Voor zowel overtreder als slachtoffer is het belangrijk dat ze weten waar ze zich aan kunnen verwachten en hoe ze zich kunnen positioneren als actieve participanten. Want zonder actieve participatie mist de bemiddeling zijn doel. Een voorbereidend gesprek wordt best zo snel mogelijk na het eerste contact ingepland. Het kan zowel fysiek als virtueel plaatsvinden.

Het voorbereidend gesprek is optioneel. Vraag je af of het opportuun en proportioneel is.

 14-15

- **Is het voorbereidend gesprek opportuun ?**

Dit hangt onder meer af van de aard van de overtreding, en van de voorziene bemiddeling nadien. De meerwaarde van een voorbereidend gesprek is groter wanneer tijdens het latere bemiddelingsgesprek slachtoffer en overtreder met elkaar worden geconfronteerd.

- **Is het voorbereidend gesprek proportioneel?**

Dit hangt onder meer af van de zwaarte van de overtreding of van de impact op de betrokken partijen. Een voorbereidend gesprek betekent een extra afspraak, extra voorbereiding, en eventueel een extra verplaatsing. Is deze bijkomende inspanning proportioneel in verhouding tot de ernst van (de gevolgen van) de overtreding?

JA?

Dan is het organiseren van een voorbereidend gesprek waarschijnlijk een goed idee.

NEE?

Dan is het voorbereidend gesprek misschien overbodig.

Voordelen voor de bemiddelaar

12

Dankzij een voorbereidend gesprek krijgt de bemiddelaar zicht op de achtergrond, motieven, verwachtingen, noden en ingesteldheid van de partijen.

Mogelijke inhoud van een voorbereidend gesprek met een overtreder:

- Uiteenzetting van de principes, procedure en de rol van de bemiddelaar tijdens de bemiddeling;
- Bespreking van het PV en de omstandigheden die aanleiding gaven tot de overtreding;
- Bespreking van de positie ten opzichte van het slachtoffer en eventuele schuld- en spijtgevoelens;
- Bespreking van de verwachtingen van de overtreder ten opzichte van bemiddeling;
- Bespreking modaliteit van het bemiddelingsgesprek;
- Uitnodiging om na te denken over een herstelgerichte prestatie.

Mogelijke inhoud van een voorbereidend gesprek met een slachtoffer:

- Uiteenzetting van de principes, procedure en de rol van de bemiddelaar tijdens de bemiddeling;
- Bespreking van de omstandigheden, de gevolgen en de schade door de overtreding;
- Bespreking van de verwachtingen van het slachtoffer ten opzichte van bemiddeling.

1.3 Het bemiddelingsgesprek

Het bemiddelingsgesprek vindt best plaats binnen een redelijke termijn na de effectieve overtreding in een veilige en neutrale ruimte. Met wie? Naast de overtreder en het slachtoffer kunnen ook ouders of andere steunfiguren aanwezig zijn voor zowel de overtreder als het slachtoffer, een (jeugd)advocaat van elke partij en een tolk in gevallen waarbij een betrokken partij de voertaal niet machtig is. Als bemiddelaar waak je over een gezond evenwicht rond de tafel.

16

• Ouders en steunfiguren

Art. 18 §3 van de GAS wet: "De vader en moeder, voogd of personen die de hoede hebben over de minderjarige, kunnen op hun verzoek de minderjarige begeleiden bij de bemiddeling". De aanwezigheid van ouders of steunfiguren is niet verplicht, maar wel aangeraden bij

17

minderjarige overtreeders en slachtoffers. GAS bemiddeling kan intimiderend overkomen voor minderjarigen. Ouders en steunfiguren verlichten dit.

- **Advocaten**

Art. 16 van de GAS wet: "De advocaat kan ook aanwezig zijn tijdens de bemiddelingsprocedure". De functie van de advocaat is het verlenen van rechtsbijstand: Waken over de correcte bejegening van het slachtoffer of de overtreder tijdens het bemiddelingsgesprek en het waarborgen van diens rechten. De aanstelling van een jeugdadvocaat is verplicht, maar de aanwezigheid op het gesprek is dat niet.

- **Tolken**

Opdat iedereen, ongeacht taalvaardigheid, kan participeren aan GAS bemiddeling, is soms de aanwezigheid van een tolk nodig. Sommige gemeenten en steden hebben hiervoor een samenwerkingsovereenkomst met een tolkenbureau. Indien dat niet het geval is, kan men beroep doen op de sociale tolken van regionale overheden.

1.4 De bemiddelingsovereenkomst en opvolging

Tijdens het bemiddelingsgesprek kan een overeenkomst worden afgesloten. In de overeenkomst spreken de partijen af welke acties nog moeten worden opgenomen om materiële, psychische of relationele schade door de overtredering te herstellen. Maar een bemiddelingsovereenkomst is optioneel. Een bemiddelingsgesprek kan ook positief worden afgesloten zonder een overeenkomst.

 20-21

Als bemiddelingdienst bouw je best een breed netwerk uit met preventiediensten, stadsdiensten en vzw's die herstelgerichte prestatie kunnen begeleiden. Zo beschikt de overtreder over de optie om herstelgerichte prestaties te verrichten die gericht zijn op herstel ten aanzien van de bredere samenleving.

2 GAS bemiddeling voor overtredingen ten aanzien van de politie

GAS bemiddeling is ook mogelijk voor situaties waarin de politie het slachtoffer is van een overtreding uit het politiereglement. Het gaat bijvoorbeeld om overtredingen als belemmering van de rechtsgang, het negeren van bevelen, of het beledigen van een politieman of -vrouw in functie. Een bemiddelingsgesprek stimuleert de dialoog tussen beide partijen. En dat kan op zijn beurt een positief effect hebben op de wederzijdse relatie. Maar hoe organiseren we zo iets? En in welke vorm?

De politie is een hiërarchische organisatie. Wie GAS bemiddeling wil aanbieden voor overtredingen ten aanzien van politie zal dat eerst moeten bespreken met de top: de burgemeester en de korpschef. Pas als zij de meerwaarde van GAS bemiddeling kennen en zich achter de aanpak scharen, kan je starten met de sensibilisering van de rest van het korps.

 22

2.1 De politie als slachtoffer: in welke vorm?

Bemiddeling met een politiepersoon als slachtoffer kan verschillende vormen aannemen. De politiepersoon die betrokken was bij de overtreding kan zelf deelnemen aan de bemiddeling. Of er wordt gewerkt met een vertegenwoordig(st)er. Dat is iemand die niet direct betrokken is bij de overtreding, maar die ook werkt bij de politie en kan putten uit gelijkaardige ervaringen. Men kan dan werken met een vaste vertegenwoordiger die telkens deelneemt aan de bemiddelingsgesprekken, of met meerdere vertegenwoordigers die elkaar afwisselen.

 24

Werken met het slachtoffer zelf:

 25

+

- De persoon heeft zicht op de concrete omstandigheden van de overtreding;
- De persoon kan vanuit het eigen perspectief en ervaring spreken en de eventuele schade concreet maken.

-

- Niet altijd praktisch te organiseren aangezien politiemensen vaak deel uitmaken van een interventieteam met tewerkstelling in een ploegensysteem.

Werken met een vertegenwoordiger:

+

- Vertegenwoordigers zijn (na verloop van tijd) vertrouwd met de procedure;
- Vertegenwoordigers zullen zelden weigeren om te participeren aan bemiddeling om persoonlijke redenen;
- Vertegenwoordigers kunnen expertise uitbouwen.

-

- Vertegenwoordigers kennen de omstandigheden van de overtreding slechts uit tweede hand;
- Vertegenwoordigers hebben de concrete overtreding niet zelf meegemaakt, en kunnen die specifieke ervaring niet gebruiken om de overtreder te confronteren met zijn of haar daden.

2.2 Tegenover de politie: de overtreder

Wanneer een jongere een overtreding begaat tegenover de politie, dan is GAS bemiddeling een manier om verantwoordelijkheid voor die fout op te nemen. Bij voorkeur kiest de jongere niet zomaar voor GAS bemiddeling omdat hij of zij dan "de boete niet moeten betalen". Hoe krijgt je hem of haar mee in het verhaal?

- **Het voorbereidend gesprek** 29-32
 - Luister naar het verhaal de jongere. Die jongere is meer dan een naam in het proces-verbaal;
 - Gebruik toegankelijke en visuele tools om de GAS procedure en GAS bemiddeling helder toe te lichten.
- **Doorheen het bemiddelingsgesprek**
 - Geef de jongere een stem in de het vorm geven aan de bemiddelingsovereenkomst. Het persoonlijk engagement in een overeenkomst motiveert en verhoogt de kans op de succesvolle uitvoering ervan.

3 GAS bemiddeling voor overtredingen inzake lachgas

Lachgas kent de laatste jaren een verhoogde zichtbaarheid in de publieke ruimte. Het gebruik ervan kan gepaard gaan met verschillende overlastfenomenen, zoals geluidsoverlast, onveiligheidsgevoelens en sluikstorten. Daarom beslissen sommige gemeentelijke overheden om oneigenlijk lachgasgebruik (gebruik gericht op het bekomen van een roeseffect) en bezit op te nemen in het gemeentelijk politiereglement. Welke aandachtspunten zijn er bij de organisatie van GAS bemiddeling voor overtredingen inzake lachgasgebruik?

3.1 Wie is het slachtoffer?

 44

Wanneer er geen direct slachtofferschap is (bijvoorbeeld een buurtbewoner die de politie heeft gebeld omwille van overlast), dan kan een vertegenwoordiger van de stad optreden als slachtoffer. Dit vanuit het idee dat lachgasgebruik schade berokkent aan het sociaal weefsel van de stad of gemeente. De vertegenwoordiger is bij voorkeur een persoon met kennis en inzicht in de GAS procedure, en kennis en inzicht over de gevolgen van lachgas en de schade die het berokkent. Het kan iemand zijn die ervaring heeft met bemiddeling en die daarnaast een vorming of opleiding volgt rond de problematiek.

3.2 Een externe partner: de drughulpverlening

Actoren uit het drughulpverleningslandschap kunnen een waardevolle plaats krijgen in de bemiddelingsprocedure. Er bestaan uiteenlopende organisaties gericht op diverse doelgroepen. Op het drughulpzorgcontinuüm vind je actoren met een werking gaande van preventie en vroeginterventie tot hulpverlening met 'care'- en/of 'cure'- aanbod, inclusief *harm reduction*.

 45

Zorg dat je het drughulpverleningslandschap in jouw regio kent. Selecteer die organisaties die een waardevol aanbod hebben dat in de bemiddelingsovereenkomst een plaats kan krijgen. Spreek samenwerkingsmodaliteiten af met elkaar.

 45-46

Algemene aandachtspunten bij een samenwerking:

- **Voorzie in regelmatig overleg**

Bespreek grondig de samenwerkingsmodaliteiten: Hoeveel doorverwijzingen per jaar? Hoeveel uitval tussen de verschillende etappes? Enzovoort.

- **Sanctionerend apparaat ≠ hulpverlening**

Het onderscheid tussen het sanctionerend apparaat en de hulpverlening moet duidelijk zijn voor de overtreder. De vertegenwoordiger noch de bemiddelaar mogen hun rol op die manier invullen dat er verwarring kan optreden bij de overtreder. Dit is noodzakelijk zodat de overtreder op een realistische manier een inschatting kan maken van wat te verwachten en naar wie hij of zij zich moet richten met welbepaalde vragen.

- **Respecteer elkaars organisatorische en operationele onafhankelijkheid**

